

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії Вадим ДМИТРИЄВ, 1994 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив 2018 році Національний університет «Одеська юридична академія», де здобув кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр спеціальність «Політологія», працює на посаді менеджера (управитель) з питань комерційної діяльності та управління на Приватному підприємстві «Ніколь», виконав акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37286 Політологія (052 Політологія)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «16» жовтня 2025 року №3277-10, зі змінами, внесеними наказом від «24» жовтня 2025 року № 3384-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Олени СКАЛАЦЬКОЇ**, доктора філософських наук, професора, декана факультету журналістики Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Юлії ЗАВГОРОДНЬОЇ**, доктора політичних наук, доцента, професора кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»;

Тетяни КРАСНОПОЛЬСЬКОЇ, кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Олега БАТРИМЕНКА**, доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри політології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Світлани НАУМКІНОЇ, доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,

на засіданні «25» листопада 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Вадиму ДМИТРИЄВУ на підставі публічного захисту дисертації «Роль масмедіа у

формуванні політичної ідентичності в Україні» за спеціальністю 052 «Політологія».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Костянтин ВІТМАН, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних теорій, директор Центру підготовки магістрів публічної служби і професійних суддів Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна полягає у вирішенні однієї з актуальних проблем політичної науки, пов'язаної із визначенням ролі масмедіа у формуванні політичної ідентичності в Україні, яка наразі не отримала достатньої розробки у теоретичних дослідженнях. Наукова новизна одержаних у дисертації результатів полягає у наступному:

Уперше:

- у вітчизняній політичній науці здійснено комплексний теоретичний аналіз ролі масмедіа у формуванні політичної ідентичності в Україні. Концептуалізовано вплив традиційних масмедіа, інтернет-комунікацій та нових медіа на формування політичної ідентичності. Відзначено перехід від партійних ідеологій, як визначального чинника політичної ідентифікації епохи традиційних медіа до медіатизованих виборчих кампаній. Медіатизація електоральних кампаній та активне застосування комунікативних технологій створює умови для появи феномену медіатизованої політичної ідентичності, яка формується впливом сконструйованих медіа-подій, медіа-скандалів та медіатизованих електоральних кампаній у мережі інтернет. Політична ідентичність є визначальною для утворення віртуальних спільнот, їх взаємодії та легітимації у просторі інтернет-комунікацій. Медіатизована політична ідентичність сучасності відзначається мозаїчністю, вона формується під впливом блогінгу, соціальних мереж й трансформується від однієї електоральної кампанії до іншої;

- представлено авторське бачення комунікативного виміру формування політичної ідентичності. Розвиток інтернет-комунікацій, перехід від традиційних до нових медіа трансформує простір ідентичностей. Комунікативний вимір формування політичної ідентичності створює нові можливості для представництва різних політичних ідентичностей, сприяючи визначенню та презентації індивідів та груп, які ідентифікують себе з певною політичною позицією, їх комунікативній взаємодії із інститутами публічної влади. У комунікативному вимірі формування політичної ідентичності реалізуються принципи політичного плюралізму та політичної конкуренції, але водночас відбувається віртуалізація політичних ідентичностей. Відзначено, що раціональні дебати щодо політичних ідентичностей у комунікативному просторі в епоху «постправди» поступились місцем медіа-скандалам, псевдо-сенсаціям, фейковим новинам, комунікативним технологіям тощо;

- визначено роль медіатизації політики у процесі формування політичної ідентичності в Україні. У феномені медіатизації політики в Україні поєднуються інерція пострадянської ідентичності та інтенції до демократичної політичної ідентичності. Відзначено, що під впливом медіатизації політики формується гібридна політична ідентичність. Процес медіатизації характеризує діяльність як традиційних так і нових медіа в Україні;

удосконалено:

- роль нових медіа у процесі формування політичної ідентичності в Україні. До нових медіа відносяться соціальні мережі та платформи, блоги та сайти. Зростання їх ролі у процесі формування політичної ідентичності обумовлено цифровізацією, розвитком інтернет-комунікацій, переходом від моделі «традиційних» медіа до мережевої комунікації. У нових медіа повною мірою реалізується концепція «медіа» як середовища. Діяльність нових медіа характеризуються інтерактивністю та персоналізацією інформаційного контенту у процесі формування політичної ідентичності. Активність аудиторії нових медіа проявляється у формі підписок, коментування та, найголовніше, створення власного контенту;

- характеристики політичної ідентичності в умовах суспільних трансформацій. В українському суспільстві формування політичної ідентичності відбувається в умовах переходу від друкованих медіа до мережевих комунікацій, суспільно-політичними змінами («квадротранзитом»), медіатизацією політики, яка спричиняє монополізацію медіа ринку олігархічними групами та пропагандистські електоральні кампанії на підтримку політичної позиції власників. Пострадянська політична ідентичність характеризується амбівалентністю. Політична ідентичність формується під впливом внутрішніх та зовнішніх характеристик;

- розуміння еволюції та чинників впливу традиційних медіа на пострадянську політичну ідентичність. Відзначено, що після розпаду СРСР модель радянської державної пропаганди замінила модель олігархічних медіа. Конфлікт інтересів власників, представників конкуруючих олігархічних груп став передумовою не для політичного плюралізму, а для «різноманіття монологів» у процесі формування політичних ідентичностей. Пострадянський період відзначався відсутністю плюралістично-демократичної моделі діяльності традиційних медіа, що сприяло відтворенню радянської й пострадянської ідентичності. Відзначено роль інформаційних спецоперацій російських медіа у формуванні пострадянської політичної ідентичності в Україні;

набули подальшого розвитку:

- концептуалізації політичної ідентичності у дискурсі політичної науки. Визначено основні інтерпретації політичної ідентичності у епоху модерну та постмодерну. Обґрунтовано, що у дискурсі епохи модерну примордіальний підхід (есенціалізм) поступається раціоналізованим уявленням щодо ідентичності, «розчаклюванню» феномену ідентичності та визначення її як результату політичної взаємодії. Концептуалізації ідентичності у дискурсі епохи модерну, які

пов'язуються із проблематикою влади, ідеології, легітимності тощо зазнають суттєвих змін у процесі становлення парадигми постмодерну. На перший план виходять «значення» та «означення», гегемонія, ставлення до «Іншого». У постмодерному дискурсі деконструється концепт політичної ідентичності через протиставлення «індивідуальне / колективне», «національне / наднаціональне», «глобальне / локальне», «ми / вони», «минуле / теперішнє», «конструктивізм / есенціалізм» тощо;

- інтерпретації ролі масмедіа у формуванні політичної ідентичності під час переходу від друкованих та аудіовізуальних медіа до інтерактивних мереж. Відзначено три хвилі досліджень медіа у дискурсі політичної науки: визначення фундаментальних теоретичних положень щодо впливу комунікації та друкованих медіа на політику та політичну ідентичність (М. Вебер, Г. Тард, Г. Зіммель, Г. Лебон ін.), обґрунтування теоретико-методологічних основ дослідження аудіовізуальних медіа (Дж. Гербнер, Г. Ініс, Г. Ласуел, В. Ліпман, М. МакЛюен, А. Моль тощо), перехід від медіа індустріального суспільства до інтернет-комунікацій (Д. Белл, Ф. Вебстер, Й. Масуда, О. Тоффлер, А. Турен, ін.). Визначено роль феноменів «віртуалізації», «конвергентних медіа», «інфотейменту», «кліп-культури», «мереж», «медіаполітичної системи», «гранд-нарративів» у процесі формування «проектної» та «мережевої» ідентичності.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Дисертація виконана українською мовою.

Здобувач має десять наукових публікацій, зокрема: 3 статті, які опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також у 7 тез доповідей у матеріалах наукових та науково-практичних конференцій:

Дмитрієв В. В. Політична ідентичність: від партійних ідеологій до медіатизованих електоральних кампаній. *Політикус*. 2022. Вип. 1. С. 44-48.

Дмитрієв В. В. Політична ідентичність в умовах суспільних трансформацій. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 34. С.52-56.

Дмитрієв В. В. Комунікативний вимір формування політичної ідентичності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 33. С. 93-96.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили свої зауваження:

Олена СКАЛАЦЬКА, доктор філософських наук, професор, декан факультету журналістики Національного університету «Одеська юридична

академія», відзначила, що у сучасних умовах розвиток простору ідентичностей переважно обумовлений діяльністю масмедіа, саме тому тема дослідження є актуальною, своєчасною та важливою. Погодилася із дисертантом у тому, що становлення інтернет-комунікацій змінює медіа-ландшафт: традиційні медіа (телебачення, радіомовлення, друковані медіа, книговидання тощо) поступаються впливом новим медіа. Вказала, що у мережевому суспільстві політична ідентичність стає одним із визначальних феноменів внаслідок вибору індивідом персоналізованої інформації у інтернеті, значному зростанню активності та креативності аудиторії соціальних мереж. Визнала слушною позицію автора щодо того, що у сучасних умовах формування політичної ідентичності відбувається під впливом «віртуалізації», «конвергентних медіа», «інфотейменту», «кліп-культури», «мереж», «медіаполітичної системи», «гранд-наративів» тощо. Підкреслила, що у своїй роботі дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання, досліджені завдяки використанню сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: методи аналізу та синтезу, структурно-функціональний метод, системний метод тощо, системний метод дозволяє визначити політичну ідентичність як важливу складову політичної системи суспільства, структурно-функціональний метод – дослідити функції традиційних та нових масмедіа у процесі формування політичної ідентичності, компаративний метод використовувався для визначення впливу традиційних медіа (телебачення, радіо, преси) та нових медіа на формування політичної ідентичності, а також для виокремлення специфічних характеристик політичної ідентичності порівняно з іншими типами (національною, соціокультурною, релігійною тощо). Підкреслила, що з метою отримання достовірних і об'єктивних результатів дослідження усі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності. Вказала, що дисертація Дмитрієва Вадима має наукову новизну, оскільки в ній запропоновано вирішення однієї з актуальних проблем політичної науки, пов'язаної із визначенням ролі масмедіа у формуванні політичної ідентичності в Україні, яка наразі не отримала достатньої розробки у теоретичних дослідженнях. Звернула увагу, що автором концептуалізовано вплив традиційних масмедіа, інтернет-комунікацій та нових медіа на формування політичної ідентичності, відзначено перехід від партійних ідеологій, як визначального чинника політичної ідентифікації епохи традиційних медіа до медіатизованих виборчих кампаній. Крім того, вказала, що автором встановлено те, що розвиток інтернет-комунікацій, перехід від традиційних до нових медіа трансформує простір ідентичностей, комунікативний вимір формування політичної ідентичності створює нові можливості для представництва різних політичних ідентичностей, сприяючи визначенню та презентації індивідів та груп, які ідентифікують себе з певною політичною позицією, їх комунікативній взаємодії із інститутами публічної влади. Також вказала, що автором доведено те, що в українському суспільстві формування політичної ідентичності відбувається в умовах переходу від друкованих медіа до мережових комунікацій, суспільно-політичними змінами

(«квадротранзитом»), медіатизацією політики, яка спричиняє монополізацію медіа ринку олігархічними групами та пропагандистські електоральні кампанії на підтримку політичної позиції власників. У цілому зазначила, що аналіз роботи підтверджує самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність та науковий рівень, теоретичне і практичне значення, наукові положення, висновки та рекомендації, зазначені в роботі, достатньо повно викладено в опублікованих здобувачем наукових працях. Висловила думку, що дисертація на тему «Роль масмедіа у формуванні політичної ідентичності в Україні» за обсягом проведених досліджень та за науковою новизною і практичним значенням повною мірою відповідає вимогам, які висуваються до такого рівня досліджень, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пунктам 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а Дмитрієв Вадим Вадимович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Юлія ЗАВГОРОДНЯ, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклала у письмовій формі у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що підтримує дисертанта та відзначила, що відбувся дуже гарний захист, відмітила впевненість, чіткість у позиціях дисертанта, що демонструє те, що він над роботою працював довго і вона є актуальною та значимою в сучасному світі, а те, в яких умовах здійснювався захист, це також певний подвиг. Висловила слова вдячності, що дисертант не зупинився на жодному з етапів, а все ж таки завершив роботу та дійшов до захисту. Висловила слова підтримки та зазначила, що буде голосувати за те, щоб дисертанту присвоїли ступінь доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Тетяна КРАСНОПОЛЬСЬКА, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», зауваження виклала у письмовій формі у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що буде підтримувати роботу, що вона є актуальною, цікавою, дуже багато є термінологічних нововведень, які вже пояснюють сучасну ситуацію та важливі практичні рекомендації, на її думку, добре підібрана методологія роботи, велика кількість джерел – 192 джерела опрацьовано автором, тому це є ґрунтовним дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам, що ставляться до такого роду робіт, а автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю «Політологія». Висловила слова підтримки.

Олег БАТРИМЕНКО, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зауваження виклав у письмовій формі у наданому відгуку та оголосив під час виступу, у дискусії зазначив, що теж ще раз утвердився у своїй думці після того як почув відповіді дисертанта на всі питання, які прозвучали від рецензентів, офіційних опонентів – членів разової спеціалізованої вченої ради, відмітив відповіді дисертанта як на його зауваження з відгуку, так і на відгук Світлани Михайлівни, рецензії рецензентів. Висловив задоволення почутому. Відмітив те, що робота викликала свого роду резонанс, що на неї надійшло ще два звернення – від Андрія Багінського (відзначив, що він був аспірантом їх кафедри, а зараз працює викладачем – доцентом в братньому університеті) та від доктора політичних наук – Дмитра Васильовича Неліпи. Відмітив, що у зверненнях науковці також позитивно характеризують роботу, відмітив відповіді на зауваження, які його повною мірою влаштували. Подякував за тандем, який Костянтин Миколайович з Вадимом Вадимовичем створили. Констатував, що робота є, вона якісна, новизна безсумнівна, що підтвердило обговорення. Констатував, що не змінив своєї позиції та буде голосувати за присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю «Політологія», тому що робота відповідає всім основним вимогам, що ставляться до такого типу робіт.

Світлана НАУМКІНА, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», зауваження виклала у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що дуже багато вже сказала, проте додала три значні пункти: про що вже казав шановний офіційний опонент, що це дійсно є одним з перших в Україні, зацентувала увагу, що навіть не одним, а першим в Україні саме в такому ракурсі. Визначила, що є дисертація і монографія Ростецької, яка захищала докторську в їхній раді, але саме в такому ракурсі дослідження здобувачем було проведено вперше. Висловила слова вдячності, щ саме вона була офіційним опонентом по такій ґрунтовній роботі. По-друге, відзначила, що ще одним додатком до позитивних аспектів представленої роботи є визначення підходу від партійної ідеології (як визначального чинника політичної ідентифікації епохи традиційних медіа) до меадіатизованих виборчих кампаній, що також є дуже важливим аспектом роботи. По-третє, вказала, що політична ідентичність є визначальною для утворення віртуальних спільнот, їх взаємодії та оптимізації у просторі інтернет-комунікації. Висловила солідарність з думкою офіційного опонента, що у період намагань України бути в ЄС, доєднання до європейської спільноти, представлена до захисту робота є вагомим внеском як у теоретичну, так і у практичну площину.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Вадиму ДМИТРИЄВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Олена СКАЛАЦЬКА